

BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA MENTORLIK METODINING AHAMIYATI

Jabborova Marifat Qodiraliyevna

Farg'ona davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim kafedrası dotsenti

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Fayozova Sarvinoz Tursunali qizi

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim sohasida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy jihatdan tayyorlash jarayonida mentorlik tizimining o'rni va ahamiyatini tahlil qilinadi. Maqolada mentorlik tizimi orqali bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, ularning pedagogik faoliyatga moslashuvini ta'minlash hamda ta'lim jarayonidagi samaradorlikni oshirish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mentor, strategiya, kompetensiya, individual, innovatsiya, motivatsiya, konsepsiya, ko'nikma, malaka.

Abstract. This article analyzes the role and significance of the mentoring system in the process of professional training of future educators in the field of preschool education. The article highlights the opportunities for developing professional competencies in future educators through the mentoring system, ensuring their adaptation to pedagogical activity, as well as ways to enhance the effectiveness of the educational process.

Keywords: mentor, strategy, competence, individual approach, innovation, motivation, concept, ability, skill.

Аннотация. В данной статье анализируются роль и значение системы наставничества в процессе профессиональной подготовки будущих воспитателей в сфере дошкольного образования. В статье раскрываются возможности формирования профессиональных компетенций у будущих воспитателей посредством системы наставничества, обеспечения их адаптации к педагогической деятельности, а также пути повышения эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: наставник, стратегия, компетенция, индивидуальный подход, инновация, мотивация, концепция, умение, навык.

Kirish.

Bugungi globallashuv sharoitida va ta'lim sohasida raqobat kuchayib borayotgan bir paytda ta'lim sifati, pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatiga bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim yo'nalishida faoliyat olib boruvchi bo'lajak

tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan ushbu bosqichda egallangan bilim, ko'nikma va malakalar ularning kelgusidagi pedagogik faoliyatining poydevorini tashkil etadi.

Shu nuqtayi nazardan, mentorlik tizimi bo'lajak tarbiyachilarni tajribali pedagoglar rahbarligida kasbiy jihatdan tayyorlash, ularga amaliy yo'l-yo'riqlar ko'rsatish va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali mexanizmi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da ham pedagog kadrlarni tayyorlash sifatini oshirish, ularning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Bu esa ta'lim tizimida mentorlik faoliyatini tizimli ravishda rivojlantirish zaruratini ko'rsatadi.

"Mentor" tushunchasi o'z ildizlarini qadimgi yunon adabiyotidan oladi. Ushbu atama Gomerning "Odisseya" asarida uchrab, unda Mentor Odisseyning o'g'li Telemekka hayotiy va ma'naviy yo'l ko'rsatuvchi donishmand shaxs sifatida tasvirlanadi. Shu asosda mentorlik deganda, yosh va tajribasi kam bo'lgan mutaxassisga kasbiy hamda shaxsiy rivojlanishda ko'maklashuvchi tajribali ustoz faoliyati tushuniladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida mentorlik — bu tajribali pedagog tomonidan bo'lajak tarbiyachini kasbiy, metodik va psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash jarayonidir. Mentorlik faqat bilim va tajriba almashish bilangina cheklanib qolmay, balki bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy madaniyat, mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalari va pedagogik mas'uliyatni shakllantirishni ham o'z ichiga oladi.

Mentorlik tizimining asosiy maqsadi — bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni pedagogik faoliyatga tayyorlash hamda amaliy jarayonda yuzaga keladigan muammolarni samarali hal etishga o'rgatishdan iborat.

Bo'lajak tarbiyachilar ta'lim jarayonida bir qator qiyinchiliklarga duch keladilar. Jumladan, bolalar bilan samarali muloqot o'rnatish, ta'lim-tarbiya jarayonini to'g'ri rejalashtirish, metodik yondashuvlarni tanlash hamda pedagogik vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish kabi masalalarda tajriba yetishmasligi kuzatiladi. Bundan tashqari, pedagogik faoliyatning dastlabki bosqichlarida kasbiy ishonchsizlik, motivatsiyaning pasayishi yoki stress holatlari ham yuzaga kelishi mumkin.

Mentorlik tizimi aynan shu muammolarni bartaraf etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tajribali mentor yordamida bo'lajak tarbiyachi o'z imkoniyatlarini to'g'ri baholaydi, kasbiy faoliyatini tizimli yo'lga qo'yadi va pedagogik jarayonga ijodiy yondashishni o'rganadi.

Mentorlik tizimi asosida bo'lajak tarbiyachilarni tayyorlash quyidagi strategiyalar orqali amalga oshiriladi:

a) Individual rivojlanish strategiyasi. Har bir bo'lajak tarbiyachi uchun individual kasbiy rivojlanish rejasini ishlab chiqish muhimdir. Ushbu rejada uning bilim darajasi, kuchli va rivojlantirilishi zarur bo'lgan jihatlari aniqlanib, aniq maqsadlar belgilab olinadi.

b) Tajriba almashish va kuzatuv strategiyasi. Mentor bo'lajak tarbiyachining mashg'ulotlarini kuzatib, tahlil qiladi va amaliy tavsiyalar beradi. Shu bilan birga, tajribali tarbiyachilar faoliyatini kuzatish orqali ilg'or pedagogik tajribalarni o'rganish imkoniyati yaratiladi.

c) Innovatsion ta'lim strategiyasi. Mentorlik jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

d) Motivatsion strategiya. Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy faolligini oshirishda ularni rag'batlantirish, erishilgan yutuqlarni e'tirof etish va ijobiy fikr-mulohazalar bildirish muhim hisoblanadi.

e) Hamkorlik strategiyasi. Ta'lim muassasalarida mentorlar va bo'lajak tarbiyachilar o'rtasida "ustoz-shogird" munosabatlarini mustahkamlash, seminarlar va mahorat darslarini tashkil etish kasbiy rivojlanish samaradorligini oshiradi.

Mentorlik tizimi bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim natijalarga olib keladi. Xususan, ular pedagogik faoliyatga tez moslashadi, muammoli vaziyatlarni samarali hal etishni o'rganadi hamda innovatsion faoliyatga tayyor bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda mentorlik tizimi bo'lajak tarbiyachilar kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish va ta'lim sifatini oshirishning muhim pedagogik vositasidir. Ushbu tizim orqali kelajak tarbiyachilari o'z kasbining mohiyatini chuqur anglaydi, pedagogik mahoratini rivojlantiradi va ta'lim-tarbiya jarayonida yuqori natijalarga erishadi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim tizimida mentorlik faoliyatini ilmiy asosda tashkil etish va uni rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi farmoni.

2. M.Q.Jabborova Kompleks yondashuv asosida bo'lajak tarbiyachilarni pedagogik tayyorgarligini takomillashtirish. Monografiya. FDU "Nusxa ko'paytirish bo'limi"da chop etildi. 2024-yil. Adadi 20 nusxa. 150100 Farg'ona shahri Murabbiylar ko'chasi 19- uy

3. Jabborova M, Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining asosiy funksiyalari. Scientific aspekts and trends in the fields of scientific research" International scientific-online konferenca. Part 7. February 28th. collections of scientific works. Warshava 2023.

4. “Ustoz–shogird” tizimini joriy etish bo‘yicha metodik qo‘llanma. — Toshkent: XTV, 2022.
5. Mamatova N. “Bo‘lajak tarbiyachilarni kasbiy tayyorlashda mentorlik faoliyatining metodik asoslari”. — Toshkent: TDPU, 2023.
6. Shaxbozova M. “Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishda mentorlik tizimining roli”. — Pedagogika jurnali, №4, 2024.a